

המהפכה במדיניות ההגנה הלאומית שגרמה לתבוסת צה"ל ב-7 באוקטובר

09.10.2024 | שי | אל"מ במיל" חנן שי | written by

פתיח

מסמך זה נכתב במסגרת פרויקט ישראל 2.0, בהובלת פרופ' גבי סיבוני ופרופ' קובי מיכאל. לפרויקט יש שלושה שלבים עיקריים: בשלב ראשון יופצו מסמכים הממפים את עיקרי האתגרים והבעיות בנוגע לנושאים השונים המטופלים בפרויקט. בשלב השני יופצו מסמכים המציגים את ניתוח המשמעויות, ההמלצות והמענים לאותם נושאים. בשלב השלישי יגובש מסמך אינטגרטיבי לכלל הנושאים.

מדיניות ההגנה הלאומית

אחד מיסודותיה של **מדיניות הביטחון הלאומי** (National security) שעניינה הוא פיתוח כלל העוצמות הלאומיות הנחוצות לאבטחת קיומה של המדינה ושגשוגה, הוא **מדיניות ההגנה הלאומית** (National defense), שעניינה הוא בניית העוצמה **הצבאית** להבטחת קיומה של המדינה ואופן ניצולה. בישראל המדיניות הזו קיבלה תוכן מוגדר בסיומה של מלחמת העצמאות, מתוך תפיסה שקביעת מדיניות נכונה תמנע מלחמה ארוכה נוספת ואבדות כבדות בנפש וברכוש כמו ב-9-1948.

ב־20 ביוני 1950 הכריז דוד בן גוריון על מדיניות ההגנה הלאומית מעל בימת הכנסת.^[1] כנגזר מהלקח החשוב ביותר ממלחמת העצמאות הוא הודיע **שישראל לא תנהל עוד מלחמות להגנת קיומה בשטחה, אלא מעבר לגבול ("מחוץ לגדר")**:

"ועוד הערה אחת על דרכי התגוננותנו. אין בדעתנו לנהל מלחמה, אם ניתקף שוב, כאשר ניהלנו בתקופה הטרנס־היסטורית, בימי ההגנה ² מלחמה סטאטית, דפנסיבית, במקום היתקפנו. אם יתקיפו אותנו בעתיד, אנו רוצים שהמלחמה תתנהל לא בארצנו, אלא בארץ האויב, ושלא נתגונן

אלא נתקוף, מלחמה זו לא עושים על-ידי ישובי ספר, אלא על-ידי כוחות ניידים המצוידים בכלי-תנועה מהירים ובעצמת-אש חזקה".

לשם מימושה של **מדיניות ההגנה הלאומית** (מכונה בטעות מדיניות הביטחון) גיבש המטכ"ל בשנים 1953-1954 **תפיסה אסטרטגית צבאית** על יסוד חמש הנחות יסוד: 1. האויב עשוי לפתוח בסבבי מלחמה נוספים בכל עת. 2. לעולם אין להעריך את כוונות האויב ומצבו התודעתי ובכלל זה לקבוע את מידת ה"מורתעות" שלו. 3. קו המגע בקרב הגנה לעולם יכול להיפרץ; כדי למנוע הכרעה ותבוסה על המגן להיערך להכלת האויב הפורץ בשטחיו עד להשמדתו בהתקפת נגד. 4. לעולם הצד המגן עלול להיות מופתע מעיתויה או ממקומה של המתקפה או משניהם גם יחד; עליו לנצל את משאביו הנתונים כדי להיערך מראש למניעת הכרעתו חרף ההפתעה הזו. 5. בגלל לחץ בין-לאומי אפשרי, על המלחמות שישראל תנהל להיות קצרות ככל האפשר ועליה לשלוט במשכן ובעיתוי סיומן.

מדיניות ההגנה הלאומית והנחות היסוד הללו, בעיקר **העדר עומק** להכלת מתקפה **בשטחי המדינה**, הצמיחו תפיסה אסטרטגית צבאית **אופנסיבית-דפנסיבית** כהגדרת מעצביה: **איומים אפשריים על ישראל יוסרו בעודם באיבם, במלחמת מנע מעבר לגבול**. כיוון שעל פי דיני המלחמה מלחמת מנע אסורה, מדיניות כזו חייבת להסתמך על היכולת לפעול במהירות, בחלונות הזדמנויות קצרי טווח.

בהתאמה לאסטרטגיה הצבאית צה"ל נבנה כצבא של **הכרעה מהירה** ו"זולה" ככל האפשר, ונועד להימצא במוכנות מבצעית **תמידית** לניצול הזדמנויות להסרת איומים. כך היה במבצע "קדש" ב-56, באבטחה מרחוק של מבצע הסרת האיום הפלסטיני על ידי צבא ירדן ב-69, במבצע "אופרה" (הסרת איום הכור העירקי) ב-81, במבצעי "של"ג" ו"ערצב 19" (חיסול מערכת הנ"מ הסורית) ב-82, במבצע "חומת מגן" ב-2002 (בגלל טעות בעיתוי מאוחר מדי) ובמבצע "מחוץ לקופסא" (הסרת איום הכור הסורי) ב-2007.

למעצבי האסטרטגיה הייתה גם אפשרות אחרת למימוש מדיניות הביטחון שנקבעה § אסטרטגיה **דפנסיבית-אופנסיבית**. העיקרון המנחה של האסטרטגיה הזו היא **מתקפה מקדימה** שתמנע מן האויב לתקוף בשטח המדינה **כאשר ידוע שהאויב ערוך ומוכן למתקפה כזו**.

האסטרטגיה **האופנסיבית-דפנסיבית** של **מלחמת מנע** הועדפה בגלל שלושה גורמים ראשיים: 1. מתקפה מקדימה נשענת כולה על התרעה מודיעינית מצבית, תנאי שאי אפשר לצפות שיתקיים תמיד. 2. העדר העומק להכלת מתקפה בשטח ישראל במקרה שלא תתקבל ההתרעה הזו. 3. ייתכן שבנוסף להתקפה האויב ערוך גם להכלת מתקפה מקדימה ישראלית לשטחיו; כך במתקפה המקדימה האויב ייחנה מיתרונות ההגנה ואילו צה"ל, המוכל על ידי האויב, יסבול מכל המגרעות הטבעיות שבהתקפה יזומה.

מדיניות קבועה, אסטרטגיה צבאית משתנה

אף על פי כן, בתקופות ההמתנה להזדמנויות להפעלת **מלחמת מנע** אימץ צה"ל את אסטרטגיית **ההתקפה המקדימה**. מעצבי האסטרטגיה הצבאית לא טעו: גם ב-1960 (מקרה רותם) וגם במאי 1967 לא הצליח המודיעין לספק התרעה מודיעינית מצבית מקדימה.

אחרי מלחמת ששת הימים הייתה ישראל יכולה לנצל את יתרונות ההגנה והעומק הקרקעי שנוסף לה לשם גיבוש אסטרטגיה צבאית חדשה ² **אסטרטגיה דפנסיבית** טהורה. אסטרטגיה זו מבוססת על **הכלת האויב התוקף** ב"שטחי השמדה" שהוכנו מראש עד להגעת כוחות המילואים; עם הגעתם לחזית, קבלת כניעת האויב המוכל או השמדתו, השבת השטחים שנפלו לידי האויב ("הושאלו" לו להכלתו, בלשון קלאוזביץ) ולבסוף, העברת המלחמה לעומק שטחי האויב המוחלש על מנת לגבות ממנו מחיר על תוקפנותו ולצבור כמה שיותר הישגים לקראת המשא ומתן המדיני לסיום המלחמה. האסטרטגיה **הדפנסיבית** הזו לא אומצה אולם היא זו שהנחתה את צה"ל, בעל כורחו, במלחמת יום הכיפורים. מכיוון שצה"ל לא נערך לאור אסטרטגיה זו לפני המלחמה, מחיר הניצחון ב-73 היה כבד מאוד.

רלוונטיות מדיניות ההגנה והאסטרטגיה הצבאית במאה ה-21

במאה ה-21 החלה מדינת ישראל להתמודד עם איום חדש: ירי עצים של אש מנגד של צבאות טרור נייחים שממוקמים סמוך לקווי הגבול לעבר העורף האזרחי העמוק של המדינה. מדיניות הביטחון **האופנסיבית-דפנסיבית** והאסטרטגיה של הסרת איומים **במלחמת מנע** הפכו לרלוונטיות יותר מאי פעם.

מ-2014 בערך חל שינוי נוסף. בצבאות הטרור **הנייחים** החלו פועלים גם כוחות **מתמרנים-מסתערים**, רגליים ורכובים. הוספת הדרג המתמרן הנייד לצבאות האויב החזירה לחיים את האיום של כיבוש שטחים ויישובים ³ האיום שבגללו נבנה צה"ל מלכתחילה כצבא הכרעה מהירה. הסרת האיומים בדרך של מלחמת מנע בעודם באיבם הייתה לכאורה צו השעה.

מדיניות ההגנה והאסטרטגיה הצבאית: המהפך

מדוע בניגוד למצופה האיומים הצבאיים בגבולות המדינה לא הוסרו כי אם הלכו ותפחו לממדים מפלצתיים? (1) כי מדיניות ההגנה הלאומית השתנתה. (2) כי שינויים פנימיים בצה"ל שללו ממנו את היכולת ליישם את מדיניות הביטחון המקורית והרשמית. מדיניות ההגנה המקורית, שנועדה **למנוע מלחמה בתוך שטחי המדינה**, הוחלפה במדיניות של **הכלת מלחמה (באש מנגד) בתוך המדינה**. בניגוד למדיניות המקורית ⁴ על המדיניות **המהפכנית** החליפית הזו איש לא הכריז מעל דוכן הממשלה או הכנסת. היא נודעה רק בדיעבד, ללא הצהרה רשמית כלשהי, וספק אם היא עוצבה בעבודת מטה ממשלית סדורה.

צה"ל של המאה ה-20 נבנה כצבא המיועד **להכריע** את האויב במהירות, למגר את יכולות

הלחימה שלו, להביסו ולהכניעו. צה"ל של המאה ה-21 הוסב לצבא מסוג אחר: צבא שנועד לנצל את עליונותו הטכנולוגית והמודיעינית ואת כוח האש-מנגד הרב שלו לשם הפחדת האויב, **הרתעתו** והנאתו מן הרצון להילחם. המהפך הזה בדוקטרינת הלחימה הביא את צה"ל לשינוי ארגוני הרה גורל: הדרג המתמרן-מסתער הוסב מדרג לחימה עיקרי למשני, ואת מקומו ירשו גורמי המודיעין והאש שתכליתם הרתעת האויב בירי מנגד מדויק.

בשינויים הרעיוניים והמבניים הללו שהפכו ב-2004 **לתפיסת ההפעלה החדשה הרשמית שלו**, סתם צה"ל את הגולל על כל אחת מהאסטרטגיות הצבאיות האפשריות: 1. **האופנסיבית-דפנסיבית** של הסרת איומים **במלחמת מנע מקדימה** או **במתקפה מאוחרת**, 2. **הדפנסיבית-אופנסיבית** של סיכול איומים לכיבוש המדינה **במתקפה מקדימה**, 3. **הדפנסיבית הטהורה**, שהייתה אפשרית בסיני ובמידה קטנה יותר בגולן בין 67 ל-73.

מצבא **הכרעה** המסוגל לתכנן מראש את משך המלחמה ויודע לנהל את זמניה ולקבוע את סיומה בזמן המתאים לישראל צבאית ומדינית הפך צה"ל לצבא **מלחמת התשה** שמונחה על ידי הצד המתיש השני ולכן אינו שולט בעצימות המלחמה, בגבולותיה, במשכה ויותר מכול **לא בעיתוי סיומה**.

ערב 7 באוקטובר, ממש כמו בערב מלחמת יום הכיפורים, נסמכה הגנת המדינה על ההנחה שהאויב מורתע ושהמודיעין יספק התרעה מודיעינית מצבית על מתקפה צפויה, כדי לסכלה במתקפה מקדימה. אבל בין מלחמת יום הכיפורים ו-7 באוקטובר היו כמה הבדלים מכריעים. במתקפת שמיני עצרת, בעקבות הסכמי השלום והנסיגות, לא עמד לרשות צה"ל שום עומק קרקעי **עורפי** להכלת מתקפת פתע של דרג מתמרן-מסתער בשטחיו; היערכות האויב בצמוד לגדר גם מנעה מצה"ל עומק קרקעי **קדמי** לביצוע **מתקפה מקדימה** קרקעית "מעבר לגבול"; גדר המערכת בגבולות לבנון ורצועת עזה נועדה לסכל חדירת מחבלים בודדים אך לא נבנתה כמכשול למתקפה של דיביזיות קומנדו מתמרנות-מסתערות, רגליות ורכובות; ולבסוף, הפיכת צה"ל לצבא הרתעה גרעה ממנו את יכולת ההכרעה שהייתה לו ב-73.

היבטים הנדרשים לבחינה בוועדת החקירה הלאומית

שאלת יסוד שצריכה לעמוד לפתחה של ועדת חקירה לאומית היא מדוע מדיניות ההגנה של ישראל בעשורים האחרונים הייתה מנוגדת למדיניות ההגנה הרשמית שנקבעה, להנחות היסוד להגייתה, לאסטרטגיה הצבאית שנועדה לממש את המדיניות הזו וללקח המרכזי של מלחמת יום הכיפורים שלפיו לעולם אין לסמוך על קבלת התרעה מודיעינית מצבית מקדימה.

מחדלים, מחירים ומסקנות

הכישלון החמור של ה-7 באוקטובר נובע אפוא משלושה מחדלים לאומיים מכוננים חמורים: 1. בדרג המדיני, מחדל החלפתה של מדיניות ההגנה הלאומית **למניעת מלחמה נוספת בשטחי ישראל** במדיניות של **הכלת מלחמה (כנראה בירי מנגד בלבד) בתוך שטח ישראל**. 2. בדרג

הצבאי, הפיכתו של צה"ל **מצבא מכריע לצבא מרתיע**, שינוי שהוציא מכלל אפשרות יישום של אסטרטגיית הגנה כלשהי. 3. העדר מעורבות מספקת ופיקוח של הדרג המדיני והאזרחי על תהליכי עיצוב הדוקטרינה ובניין הכוח של צה"ל.

המחדלים העיקריים בדרג הצבאי

1. בתהליך שהחל ב-1994 והסתיים ב-2004 (ללא ידיעת הדרג המדיני ובלי קבלת אישורו, כמסקנת ועדת רא"ל שומרון ב-2007) הוחלפה דוקטרינת ההכרעה הקלאוזביצית-מולטקית למימוש מדיניות הביטחון והאסטרטגיה הצבאית הרשמית ב"דוקטרינת" לחימה חדשה. הנחת היסוד לדוקטרינה הייתה שבמלחמות החדשות **לא צריך עוד להביס את האויב** וייעודה היה כנגזר מכך, **הרתעת** האויב במטרה **לשנות את מצבו התודעתי** ואת **רצונו** להילחם; זאת, באמצעות פרסום "**תמונות ניצחון**" והנחתה של **מכות קשות וכואבות** (בכלל זה חיסול ממוקד של בעלי תפקידים) גם **בלי להכריע** את האויב, **למגר את כוחו, להביסו ולהכניעו**.
  2. לשם יישומה של "הדוקטרינה" החדשה, הדרג המתמרן-מסתער של צה"ל, הדרג העיקרי במאמץ הלחימה להסרת איומים במלחמת מנע, **הוקטן, נון** וקיבל מעמד משני. גורמי האש והמודיעין שנועדו להכות את האויב מכות קשות וכואבות במסגרת מלחמת התשה (שבמקביל גם התישה את ישראל) הפכו לדרג הלחימה העיקרי.
  3. בעקבות הפיכת הדרג המתמרן-מסתער לדרג לחימה משני איבד צה"ל את היכולת להסיר איומים: גם **במלחמת מנע** מקדימה, גם **במתקפה מקדימה**, וגם **במתקפת נגד** מאוחרת.
  4. מלחמת **התשה** ארוכה ושוחקת שמדיניות ההגנה הלאומית נועדה למנוע אותה הפכה, בלי שום דיון מדיני לאשרה, ביוזמת צה"ל והדרג המדיני, **לברירת המחדל** של ישראל.
  5. צה"ל התעלם מהנחיות ועדות וינוגרד ורא"ל שומרון משנת 2007 שהנחו אותו לגנוז את דוקטרינת ההרתעה, לחזור אל דוקטרינת ההכרעה ולפעול מהר להטמעתה בבניין צה"ל, בהכשרות המפקדים ובתוכניות המבצעיות. נכון להניח שגם הדרג המדיני התעלם מדו"חות הוועדות.
- להחלפת דוקטרינת הלחימה ושליטת יכולתו של צה"ל להכריע את אויביו במלחמת מנע "מחוץ לגדר" או במתקפה מכל סוג אחר היו כמה השלכות חשובות:

1. מהדרג המדיני נשללה, בין אם היה מודע לכך ובין אם לא, היכולת לממש את מדיניות הביטחון (ההגנה) הלאומית המקורית שנקבעה לישראל, מדיניות, שכעולה מסטנוגרמת הצגת המדיניות על ידי ראש הממשלה רבין בפני חניכי המכללה לביטחון לאומי ב-1993 לא הוחלפה גם בעידן הסכמי השלום.
2. ישראל חסרה כאמור את העומק הנדרש להכלת מתקפה בשטחיה. כעת, עם שינוי הדוקטרינה ועם ההנחות כי קו ההגנה לעולם יכול להיפרץ וכי לא תמיד תתקבל

התרעה מודיעינית, ישראל איבדה את יכולתה למנוע אובדן שטחים ויישובים בעת מתקפת פתע של "דיביזיות" הקומנדו המתמרנות-מסתערות שהוקמו בגבול לבנון וברצועה.

3. ישראל נקלעה לשרשרת של מערכות ומלחמת התשה (2006, 2014, 2023 ואילך) שמדיניות הביטחון ואסטרטגיית צה"ל המקורית נועדו למנוע.

4. הפיכת החשיבה **המצביאותית** התחבולנית-ההכרעתית **היצירתית** לחשיבה **טכנית** לבניית "בנק מטרות" והפעלתו לאור חישובים מתמטיים של חקר ביצועים, לשם "גריעת" יכולות האויב ו"קילופן" ההדרגתי על פי "משוואות" אלגבריות, גרמו לדעיכת המצביאות בצה"ל ולהיעלמה של מנהיגות צבאית כדוגמת מנהיגותם של יגאל אלון, אריאל שרון, אסף שמחוני, אורי בן ארי ומוסא פלד.

מחדלי הדרג המדיני ו"שומרי הסף" הדמוקרטיים

מחדליו הבולטים של הדרג המדיני ושל גופים ממלכתיים וציבוריים היו אלה:

1. החלפה לא רשמית של מדיניות ההגנה הלאומית המקורית, של **הרחקת המלחמה מחוץ לגבולות ישראל**, במדיניות חדשה של **מלחמת התשה בירי מנגד בתוך גבולות המדינה**.
2. התעלמות מוחלטת מ"שעון החול המדיני" שלאורו ניהלה ישראל את כל מלחמות המאה הקודמת.
3. חוסר הידיעה של הדרג המדיני על המהפכה האסטרטגית והדוקטרינרית שהתרחשה בצה"ל או ההתעלמות ממנה שללו מהדרג המדיני את היכולת לממש את מדיניות הביטחון המקורית והרשמית (אם אכן ינסה לעשות זאת). המחדל הזה כפול ומכופל אם המחדלים המדיני והצבאי היו מתואמים. בכל מקרה, מדובר בכשל מהותי של הפיקוח האזרחי על הצבא ועל הצבאיות.
4. התעלמות ארוכת שנים של ממשלות ישראל ושל "שומרי הסף" (ועדת החוץ והביטחון, מבקר המדינה והאופוזיציה) מהנחיות ועדות וינוגרד ושומרון, התעלמות שפירושה השלמה עם הכנסת המלחמה לתוך גבולות המדינה והשארת הגנת היישובים הסמוכים לגדר הגבול ביד המקרה והגורל.
5. התעלמות ארוכת שנים של מומחים מקצועיים לצבא וביטחון באקדמיה, במכוני מחקר לצבא וביטחון ובתקשורת ממחדלי הדרג המדיני והדרג הצבאי כאחד.

מסקנות

גם ללא תחקיר מעמיק של המחדלים (שראוי שייעשה על ידי ועדת חקירה לאומית) הדברים עד כה מובילים לכמה מסקנות יסודיות:

1. העובדה שגם ב-7 באוקטובר, כבמלחמות קודמות, "צה"ל לא הרתיע והמודיעין לא התריע", מוכיחה את נכונותן של הנחות היסוד שעיצבו את האסטרטגיה

האופנסיבית-דפנסיבית המקורית של צה"ל.

2. אילו הייתה האסטרטגיה המקורית מיושמת וצה"ל היה בכוננות תמידית גבוהה ליישמה, קרוב לוודאי שהאיומים בגבול הלבנון ובגבול הרצועה היו מוסרים בהזדמנויות שנוצרו לכך ב-2006 (מלחמת לבנון השנייה) וב-2014 (מבצע צוק איתן).
3. להנחה הרווחת כי מדיניות הביטחון של ישראל עומדת על שלוש רגליים ("הכרעה", "הרתעה" ו"התרעה") אין רגליים. שתיים מן הרגליים האלה כביכול, "התרעה" ו"הרתעה", סותרות את הנחות היסוד שהביאו לבחירה באסטרטגיה צבאית **אופנסיבית-דפנסיבית** במקום באסטרטגיה דפנסיבית-אופנסיבית.
4. אסון ה-7 באוקטובר ואסון פינוי הצפון מתושביו מוכיחים כי מדיניות הביטחון (ההגנה) המקורית של ישראל והאסטרטגיה הצבאית שנועדה לממשה נחוצות לנו גם היום, וכי הן נכס לאומי יקר ערך שמקימי המדינה הורישו לדורות שאחריהם.
5. נטישת האסטרטגיה הצבאית המקורית ותוצאותיה הנוראות מראים מעל כל ספק כי **מלחמת מנע מקדימה** להסרת איומים בעודם באיבם, מעבר לגבול, היא **מלחמת אין ברירה**, לחלוטין **מוצדקת מוסרית**.

המלצות

המלצות ליישום מיידי

1. על הדרג המדיני להכריז באופן רשמי כי מדיניות ההגנה של ישראל שהוכרזה מעל דוכן הכנסת ב-20 ביוני 1950 תקפה כיום כביום הצגתה.
2. לאפשר למטכ"ל הנוכחי, שנבנה ועל פי דוקטרינת ההרתעה-התשה, להמשיך את מלחמת ההכרעה הפלנקסית המתנהלת בזירות לבנון והרצועה עד לטיהורן המרבי. זהו תנאי הכרחי לסיום המלחמה בהסדרים מדיניים "חזקים", שיאפשרו למנוע את בניית האיומים מחדש ויקנו לצה"ל את התנאים המבצעיים הנחוצים להסרתם במלחמת מנע קצרה שישראל תיזום, היה ויצמחו מחדש.
3. להקים לאלתר צוות בפקודו של הרמטכ"ל הבא שיבנה מטכ"ל חליפי מותאם לדוקטרינת ההכרעה. המטכ"ל החליפי יידרש לעצב אסטרטגיה **אופנסיבית-דפנסיבית** להסרת איומים ביוזמת ישראל, ובהתאמה לה, לאחר אישורה על ידי הדרג המדיני, להכין תוכניות להסבת צה"ל בחזרה לצבא מכריע.
4. להחליף, מהר ככל האפשר, בעיתוי המתאים, את המטכ"ל המכהן (לא על כל קציניו) במטכ"ל החדש.
5. לאייש את המל"ל בגורמים מקצועיים שיוכלו להטמיע את מדיניות ההגנה ואת האסטרטגיה הצבאית למימושה בתוכניות הדרג המדיני. להעניק למל"ל את הכלים המקצועיים לבחון אם תוכניות צה"ל תואמות את מדיניות ההגנה הלאומית והאסטרטגיה הצבאית.

6. כדי למסד פיקוח אזרחי אפקטיבי על צה"ל וגופי ביטחון אחרים, לצייד את ועדת החוץ והביטחון לאלתר בגורמים מקצועיים שיאפשרו לה לפקח על השינויים הגדולים הנדרשים להתבצע במל"ל, בצה"ל ובשאר גופי הביטחון.

המלצות נוספות

1. ליישם, גם אם באיחור של כשני עשורים, את המלצות ועדת רא"ל שומרון, ובכלל זה את ההנחיה לשקם את איכות המצביאות בצה"ל. לבטל במטכ"ל את פונקציית ראש אגף המבצעים שהועתקה מהמטה האמריקני (דוקטרינת הלחימה האמריקנית שונה מהצה"לית) ולהחזיר את פונקציית ראש אג"ם, שבדוקטרינת ההכרעה הקלאוזביצית, אמור לשמש ציר מרכזי לעבודת הרמטכ"ל והמטה על כל אגפיו ועבודת כל מפקדות הצבא.
2. עם השבת פונקציית ראש אג"ם, להחזיר את קצין המודיעין למעמד של קצין מטה מקצועי מייעץ לאג"ם. האג"ם יהיה גורם המטה המצי"ח (ציון ידיעות נחוצות) את המודיעין, והוא שיקבע אילו **ידיעות** שהמודיעין אסף ייחשבו **כמודיעין** להערכת מצב מבצעית-פיקודית.
3. לבטל את התפקיד שמעולם לא הוטל על ראש אמ"ן לשמש כ"מעריך לאומי". המעריך הלאומי הוא שר הביטחון הלאומי, שהוא ראש הממשלה. ראש אמ"ן הוא קצין מטה מקצועי, יועץ לראש אג"ם ולרמטכ"ל ותו לא. במל"ל צריכה להימצא פונקציה מודיעינית שתמקד במודיעין אויב פוליטי-מדיני, תחום שבהנחיית בן גוריון נאסר על צה"ל לעסוק בו.
4. לבסס את הערכות המצב בצה"ל אך ורק על **יכולות** צבאיות של האויב ועל גורמים משפיעים מדידים **אובייקטיבית** אחרים כגון קרקע, זמן ומרחב. לקבוע כי ניסיון להעריך (למעשה **לנחש**) את כוונות האויב ומצבו התודעתי ייחשב **כעבירת משמעת מקצועית**.
5. מלבד הנחיית צה"ל לעסוק אך ורק ביכולותיו הצבאיות "הקשות" של האויב, לאסור עליו, כפי שקבע בן גוריון, לעסוק בהערכות הנוגעות להנהגה הפוליטית-מדינית של האויב ולמדיניותה. התחום "הרך" הזה, קבע בן גוריון, שייך לדרג המדיני בלבד משום שנדרשת בו חשיבה קברניטית אזרחית, שלאיש הצבא אין אותה. כדי שיוכל למלא את ייעודו על הדרג המדיני להיעזר בפונקציה מודיעינית מדינית שצריכה להימצא במל"ל ולחשוב ככלל לעומתית למודיעין הצבאי.
6. עם תיחומם הברור של גבולות העיסוק באויב, לחזור ולהפריד בין גופי המודיעין השונים שיספקו ככלל מודיעין צבאי לצה"ל ומודיעין פוליטי-מדיני למל"ל, כדי למנוע את חשיבת ה"יחד" המודיעינית שאפיינה את ערב ה-7 באוקטובר.
7. להתאים את תקציב הביטחון המתגבש כעת לאסטרטגיה האופנסיבית-דפנסיבית המעודכנת.
8. להגדיל ככל האפשר את מערך צבא החובה והמילואים לשם שיקומו והגדלתו המהירה

של הדרג המתמרח-מסתער.

9. להקים בצה"ל (או מחוץ לצבא) בית ספר אוניברסיטאי לאומנות המלחמה, פרויקט שמימושו הופסק ב-1994, כנראה כדי לאפשר את הכנסת המהפכה האנטי-רציונלית, ולכן האנטי-אקדמית, לתוך צה"ל.

סיכום

צה"ל נכשל ב-7 באוקטובר במשימתו להגן על המדינה ולמנוע נפילת שטחים ויישובים לידי האויב. כישלוננו לא נבע מכך שמדיניות ההגנה הלאומית והאסטרטגיה הצבאית ליישומה היו שגויות, אלא מהתעלמות ארוכת שנים הן מהמדיניות, שלפיה ישראל לא תנהל מלחמות בשטחיה אלא "מחוץ לגדר", והן מהאסטרטגיה הצבאית, שלפיה צה"ל יסיר איומים אפשריים על ישראל בעודם באיבם, במלחמת מנע מקדימה "מחוץ לגדר" ביוזמת ישראל.

מראשית המאה הסב צה"ל את עצמו מצבא מכריע שנועד לממש את האסטרטגיה הצבאית הלאומית לצבא מרתיע; זאת, כדי לממש "דוקטרינת" לחימה שמנוגדת לחלוטין לעקרונות המלחמה וכלליה האוניברסאליים, אשר נועדה להרתיע את האויב ולגרום לשינוי רצונו להילחם, גם ללא הכרעתו, מיגור כוחו והבסתו.

בגלל "הדוקטרינה" החדשה נקלע העורף האזרחי הישראלי בעשורים האחרונים לרצף של מלחמות התשה ארוכות ששיאן בתבוסת צה"ל ב-7 באוקטובר ובמלחמה ההתשה הארוכה שישראל נקלעה אליה מאז האסון.

ועדת חקירה לאומית תידרש לברר את התשובה לשתי שאלות מרכזיות: 1. מידת מודעותו של הדרג המדיני למהפכה שהתרחשה בצה"ל אשר מנעה ממנו ליישם את מדיניות ההגנה הלאומית; 2. מדוע צה"ל והפיקוח האזרחי עליו התעלמו מהנחיות ועדות וינוגרד ורא"ל שומרון מ-2007 להסב את צה"ל בחזרה, מהר ככל האפשר, לצבא מכריע שיכול לממש את המדיניות ואת אסטרטגיית ההגנה שנגזרת מהמדיניות.

[1] הישיבה ה-145 של הכנסת הראשונה.